



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**



INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqov vch, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayev vch, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyev vch, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAXTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	



IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafruz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	



ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloyevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	



BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH.....	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauzar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	



QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL

Rahimov Sardor Uralovich

IPU bosh direktori

E-mail: max0088.sr@gmail.com

ORCID: 0009-0000-9107-6200

Annotatsiya. Ushbu maqolada tizimli yondashuvdan foydalangan holda O'zbekiston Respublikasining Qashqadaryo viloyatida nodavlat oliy ta'lim sektorini tashkil etish, faoliyat yuritish va strategik rivojlantirish uchun tashkiliy, iqtisodiy va institutsional shart-sharoitlar o'rganiladi. Talabalar tarkibi va professor-o'qituvchilar salohiyatining keng qamrovli tarkibiy va demografik auditori mintaqadagi barcha oltita nodavlat universitetlar bo'yicha joriy o'quv yili uchun dolzarb ma'lumotlar asosida o'tkaziladi. Talabalar sonining gender tarkibiga, talabalarning o'qish shakli bo'yicha taqsimlanishiga (kunduzgi, sirtqi va kechki) va inson resurslarining sifat xususiyatlariga, jumladan, doktorlik va fan nomzodi (PhD) darajasiga ega professor-o'qituvchilar tarkibining ulushiga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqotda ta'lim muassasalarining umumiy ilmiy darajasiga qarab talabalarni qabul qilish miqyosini aniqlash omillarini baholash uchun qo'llaniladigan oddiy eng kichik kvadratlar (OLS) ekonometrik modellash tirish qo'llaniladi. Mintaqada keng ko'lamlil o'sish va inson kapitalining sifatli rivojlanishi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash uchun nodavlat sektori uchun mintaqaviy tartibga solish mexanizmini takomillashtirish bo'yicha uzoq muddatli tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: nodavlat universitetlar, talabalarni qabul qilish, professor-o'qituvchilar, gender tarkibi, ilmiy salohiyat, ekonometrik model, inson kapitali.

Abstract. This article examines the organizational, economic, and institutional conditions for the organization, operation, and strategic development of the non-state higher education sector in the Kashkadarya region of the Republic of Uzbekistan using a systematic approach. A comprehensive structural and demographic audit of the student population and faculty potential is conducted for all six non-state universities in the region based on current data for the current academic year. Particular attention is paid to the gender composition of the student population, the distribution of students by mode of study (full-time, part-time, and evening), and the qualitative characteristics of human resources, including the share of faculty with doctoral (DSc) and candidate of science (PhD) degrees. The study uses ordinary least squares (OLS) econometric modeling to assess the factors determining the scale of student enrollment depending on the overall academic level of educational institutions. Long-term recommendations have been developed to improve the regional regulatory mechanism for the non-state sector in order to ensure a balance between broad-based growth and the qualitative development of human capital in the region.

Keywords: non-state universities, student enrollment, faculty, gender composition, scientific potential, econometric model, human capital.

Аннотация. В данной статье на основе системного подхода изучаются организационные, экономические и институциональные условия создания, функционирования и стратегического развития сектора негосударственного высшего образования в Кашкадарьинской области Республики Узбекистан. Комплексный структурно-демографический аудит контингента студентов и кадрового потенциала профессорско-преподавательского состава проводится по всем шести негосударственным



университетам региона на основе актуальных данных за текущий учебный год. Особое внимание уделяется гендерному составу студентов, распределению обучающихся по формам обучения — очной, заочной и вечерней, а также качественным характеристикам человеческих ресурсов, включая долю профессорско-преподавательского состава, имеющего ученые степени доктора наук (DSc) и доктора философии (PhD). В исследовании применяется эконометрическое моделирование методом наименьших квадратов (OLS) для оценки факторов, определяющих масштабы приема студентов в зависимости от общего научного уровня образовательных учреждений. Разработаны долгосрочные рекомендации по совершенствованию регионального механизма регулирования негосударственного сектора с целью обеспечения баланса между масштабным ростом и качественным развитием человеческого капитала в регионе.

Ключевые слова: негосударственные университеты, прием студентов, профессорско-преподавательский состав, гендерный состав, научный потенциал, эконометрическая модель, человеческий капитал.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan chuqur ijtimoiy-iqtisodiy modernizatsiya jarayonlari milliy oliy ta'lim tizimining institutsional tuzilmasini isloh qilish bilan uzviy bog'liqdir. So'nggi yillarda ushbu o'zgarishning asosiy vektori xususiy (nodavlat) oliy ta'limni institutsionalizatsiya qilish va qo'llab-quvvatlash orqali ta'lim xizmatlari bozorida raqobat muhitini kengaytirish bo'ldi. Nodavlat akademik sektorni rivojlantirish muhim strategik maqsadlarni hal qilishga qaratilgan: yuqori sifatli ta'lim xizmatlariga tez o'sib borayotgan jamoatchilik talabini qondirish, milliy hududlarda iqtidorli yoshlarni saqlab qolish, bilim infratuzilmasiga xususiy investitsiyalarni jalb qilish va rivojlanayotgan sanoat hamda texnologik klasterlar uchun malakali kadrlar yetishmovchiligini bartaraf etish.

Respublikaning eng yirik va eng tez rivojlanayotgan mintaqalaridan biri bo'lgan Qashqadaryo viloyatida nodavlat universitetlarning tashkil etilishi va rivojlanishi alohida ilmiy va amaliy qiziqish uyg'otadi. Mehnat resurslari salohiyatining yuqoriligi va aholining yuqori tabiiy o'sishi bilan Qashqadaryo viloyati uzoq vaqtdan beri davlat ta'lim muassasalarida talabalar o'rinlariga bo'lgan yuqori talab kuzatilmoqda. Mahalliy oliy ta'lim bozorida xususiy operatorlarning paydo bo'lishi yoshlar uchun kasb-hunar ta'limi imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Biroq sektorning tez va keng ko'lamli o'sishi hozirgi vaqtda sifat jihatdan takomillashuvni talab qiladi. Talabalar tarkibining ichki tuzilishini o'rganish, turli o'qish turlarining nisbatlarini baholash va tashkil etilgan muassasalarning kadrlar darajasi hamda tadqiqot salohiyatini tahlil qilish uchun obyektiv ehtiyoj mavjud.

Ushbu maqolaning ilmiy yangiligi Qashqadaryo viloyatidagi xususiy oliy ta'lim muassasalarining butun aholisining keng qamrovli tarkibiy, gender, malaka va ekonometrik tahlilida yotadi. Mavjud parchalangan tavsifli tadqiqotlardan farqli o'laroq, muallif mintaqa uchun to'liq, tasdiqlangan statistik ma'lumotlarga tayanadi, bu esa makromintaqadagi xususiy oliy ta'limdagi asosiy tendensiyalar, tafovutlar va o'sish nuqtalarini aniqlash imkonini beradi hamda mintaqaviy ta'lim siyosatini ilmiy jihatdan asoslangan rejalashtirish uchun asos yaratadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ushbu demografik tahlil inson kapitalini qayta tiklash va oliy ta'limning sotsiodemografik tahlili tushunchalarini Yevropa, Rossiya va O'zbekistondagi tan olingan akademik maktablar bilan bog'laydi.

Xususiy ta'lim sohasida talabalar tarkibining demografik diversifikatsiyasi naqshlarini, gender nisbatlarini va professor-o'qituvchilarning malakaviy tuzilishini o'rganish zamonaviy mehnat iqtisodiyoti va bilim sotsiologiyasi uchun muhim ahamiyatga ega. Mehnat resurslari salohiyati yuqori bo'lgan hududlardagi xususiy universitetlarda barqaror inson resurslarini rivojlantirish inson kapitalini qayta tiklash nazariyalari va fazoviy demografiya kontekstida o'rganiladi.

G'arb akademik an'analari asosiy e'tibor oliy ta'limning inklyuzivligini, mahalliy mehnat bozorlarining elastikligini va akademik malaka darajalari hamda professor-o'qituvchilarning bozor moslashuvchanligi o'rtasidagi muvozanatni tahlil qilishga qaratiladi. M. Albert talabalar kohortalarining demografik tuzilishini modellashtirishga



va yoshlarning mintaqaviy talab omillariga qarab ta'lim yo'nalishlarini baholashga fundamental hissa qo'shdi. Mahalliy intellektual xizmatlar bozorlarida gender asimmetriyasi masalalari va ta'limni markazlashtirmaslikning ayollarning kasbiy tayyorgarlikda ishtirok etishiga ta'siri K. Devisning monografiyalarida chuqur o'rganilgan. Shu bilan birga, universitet xodimlari nisbatlarining, ya'ni talabalar va to'liq vaqtli professor-o'qituvchilar nisbatining ekonometrik baholari L. Millerning asarlarida batafsil bayon etilgan.

Rossiyalik tadqiqotchilar an'anaviy ravishda mintaqaviy xususiy universitetlarda ta'limning turli shakllari — kunduzgi, sirtqi va kechki ta'lim o'rtasidagi muvozanatni optimallashtirish va yuqori malakali akademik kadrlar, ya'ni fan doktorlari va nomzodlari yetishmasligini bartaraf etish muammolariga e'tibor qaratishgan. Professor O. I. Shkaratan makromintaqalarda intellektual salohiyatning ijtimoiy tuzilishi va takrorlanishini tahlil qilish uchun tizimli yondashuvlarni ishlab chiqdi. Talabalar tarkibidagi institutsional o'zgarishlar, individual mutaxassislarining ortiqcha ishlab chiqarilishi xavfi va xususiy oliy ta'lim muassasalarining inson resurslari salohiyatini baholash usullari M. K. Gorshkovning ishlarida batafsil o'rganilgan. Professor-o'qituvchilar sifatini va professor-o'qituvchilarning ilmiy-tadqiqot faoliyati darajasini baholashning amaliy jihatlari E. V. Sibirtsevaning ishlarida aks etgan.

O'zbekiston iqtisodiyot maktabi mamlakat makrohududlarida, ayniqsa, Qashqadaryo viloyatida noyob "demografik dividend" va mehnat resurslari taklifi yuqori bo'lgan sharoitda inson kapitalini takror ishlab chiqarishni o'rganish uchun ilg'or metodologik asosni ishlab chiqmoqda. Akademik K. X. Abdurahmonov demografik rivojlanishning makroiqtisodiy va fazoviy tahliliga, bandlikni prognozlashga va Yangi O'zbekiston iqtisodiyotining intellektual sohalariga ayollar mehnatini jalb qilishga fundamental hissa qo'shdi. Mintaqaviy tadbirkorlik ekotizimlari va nodavlat muassasalarida kadrlar tayyorlash tuzilmasini optimallashtirish orqali mahalliy mehnat bozori nomutanosibligini bartaraf etishning konseptual asoslari professor Sh. X. Toshmatovning asarlarida har tomonlama o'rganilgan. A. V. Vaxobov va B. T. Salimovning monografiyalarida ilmiy daraja olish darajasi tahlili, kelajakdagi olimlarni (PhD, DSc) tayyorlash asosi sifatida magistratura dasturlarini rivojlantirish tendensiyalari va Qashqadaryoning xususiy sektorida masofaviy o'qitish samaradorligini baholash keltirilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning nazariy va metodologik asoslari ta'lim iqtisodiyoti, inson kapitalini takror ishlab chiqarish nazariyasi va mintaqaviy iqtisodiy diagnostika konsepsiyalariga asoslangan edi. Ushbu maqsadga erishish uchun Qashqadaryo viloyatining geografik chegaralarida faoliyat yurituvchi oltita asosiy xususiy universitet: Iqtisodiyot va pedagogika universiteti, Qarshi xalqaro universiteti, Osiyo texnologiya universiteti, Xalqaro innovatsiya universiteti, Turon universiteti va Axborot texnologiyalari va menejment universiteti uchun uzluksiz empirik ma'lumotlar to'plami tuzildi.

Birlamchi statistik tahlil vositasi sifatida strukturaviy guruhlash va nisbiy qiymatlardan, ya'ni nisbatlar va koeffitsientlardan foydalanildi. Bozor faoliyatidagi asosiy analitik naqshlarni aniqlash uchun muallif talabalarni jalb qilish ko'lami (Y natija o'zgaruvchisi) va universitet professor-o'qituvchilarining akademik mukammalligi (X tushuntirish o'zgaruvchisi) o'rtasidagi statistik bog'liqlik gipotezasini sinab ko'radigan juft chiziqli regressiyaning ekonometrik modelini ko'rsatdi. Tenglama quyidagicha:

$$\text{Total_Students}_i = \gamma_0 + \gamma_1 \times \text{Scientific_Level}_i + \xi_i \quad (1)$$

Regressiya parametrlari oddiy eng kichik kvadratlar (OLS) usuli yordamida baholandi. Modelning ishonchiligi standart mezonlar to'plami yordamida sinovdan o'tkazildi: R^2 , F-testi va p-qiymati.

Tahlil va natijalar

Qashqadaryo viloyatidagi nodavlat oliy ta'lim sektorining hozirgi tuzilishini har tomonlama tavsiflovchi konsolidatsiyalangan va tasdiqlangan ma'lumotlar 1-jadvalda umumlantirilgan.

1-jadval. Qashqadaryo viloyatidagi nodavlat universitetlarining talabalar soni tarkibi va inson resurslari salohiyati haqida qisqacha ma'lumot¹

№	Universitet nomi	Jami talabalar	Shundan xotin-qizlar	Talaba soni						Professor-o'qituvchilar						Xorijiy o'qituvchilar va talabalar	
				Bakalavriat	shundan:			Magistrlar	Jami	Professor-o'qituvchilar	Fan doktorlari	Fan nomzodlari	Ilmiy daraja %	Xorijiy o'qituvchilar	Xorijiy talaba		
					kun-duzgi	sirtqi	kechki									maso-faviy	
1	IPU	22 093	13775	21779	2416	19363		314	529	382	15	145	41,8	2	2		
2	Qarshi xalqaro universiteti	6 307	4343	6198	1938	4260		109	185	76	1	16	22,4				
3	Osiyo texnologiya universiteti	6 987	5155	6789	1200	5559	30	198	147	124	4	34	30,6	1			
4	Xalqaro innovatsion universitet	5 996	4340	5587	2043	3544		409	243	109	9	21	27,5	1	2		
5	Turon universiteti	4 246	3018	3714	2196	1518		532	163	108	8	30	35,2		2		
6	ATMU	12 557	7729	12012	3607	8161	244	545	258	153	6	71	50,3	1	1		
	Jami	58 186	38360	56079	13400	42405	274	2107	1525	952	43	317	37,8	5	7		

1 O'zstat ma'lumotlari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan



1-jadvaldagi ma'lumotlarning gorizontallik tahlili shuni ko'rsatdiki, mintaqadagi xususiy universitetlarda talabalarining umumiy soni 58 186 ga yetdi. Biroq talabalar sonining ta'lim muassasalari o'rtasida taqsimlanishi juda notekis. Iqtisodiyot va pedagogika universiteti 22 093 talaba (mintaqaviy bozorning 37,97%) bilan aniq yetakchi hisoblanadi. Ikkinchi yirik muassasa — Axborot texnologiyalari va menejment universiteti, unda 12 557 talaba tahsil oladi. Qolgan ta'lim muassasalari o'rta o'lchamli bo'lib, ularda 4200 dan 6900 gacha talaba tahsil oladi.

Mintaqadagi xususiy universitetlardagi professor-o'qituvchilar tarkibi 1525 nafar professor-o'qituvchidan iborat bo'lib, ulardan 952 nafari (62,42%) kunduzgi professor-o'qituvchilardir. Qirq uch nafar fan doktori va 317 nafar fan nomzodi eng yuqori akademik malakaga ega. Mintaqa uchun ilmiy darajaning integral ko'rsatkichi 37,8% ni tashkil etdi, minimal 22,4% dan (Qarshi xalqaro universiteti) maksimal 50,3% gacha (Axborot texnologiyalari va menejment universiteti) o'zgarib turdi.

OLS juftlangan ekonometrik regressiya bahosi natijalari quyidagi taxminiy chiziqli tenglamani berdi:

$$\text{Total_Students}_i = -4410,68 + 407,36 * \text{Scientific_Level}$$

Ushbu model uchun determinatsiya koeffitsienti $R^2 = 0,3806$ ni tashkil etdi. Bu shuni ko'rsatadiki, mintaqaning xususiy sektorida talabalar sonining o'zgarishidagi tafvutning taxminan 38,06% universitetning ilmiy darajasidagi o'zgarishlar bilan statistik jihatdan izohlanadi, o'zgarishning 61,94% esa boshqa bozor, marketing va narxlash omillari bilan bog'liq. Sezgirlik koeffitsienti $\gamma_1 = 407,36$ ijobiy munosabatni ko'rsatadi, garchi namunadagi kuzatuvlar soni kamligi ($n = 6$) tufayli bashoratchining p-qiyamati 0,192 ni tashkil etdi. Bu uzoq muddatli prognozlashda ehtiyotkorlikni talab qiladi va tushuntirish o'zgaruvchilari doirasini kengaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Olingan strukturaviy nisbatlarning batafsil tahlili bizga Qashqadaryodagi nodavlat universitetlarning rivojlanishi bilan birga keladigan bir qator o'ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy hodisalarni aniqlash imkonini beradi. Birinchi fundamental hodisa — bu o'ziga xos gender tuzilishi. Mintaqadagi 58 186 talabadan 38 360 nafari ayollar bo'lib, 65,93% ni tashkil etadi. Iqtisodiyot va pedagogika universitetida bu ko'rsatkich 62,35% ga, Osiyo texnologiya universitetida esa 73,78% ga yetadi. Ushbu holat muayyan ijtimoiy-iqtisodiy omillar bilan izohlanadi: tarixan Qashqadaryo viloyatidagi qizlar an'anaviy ijtimoiy-madaniy omillar tufayli ta'lim olish uchun poytaxtga yoki boshqa mintaqalarga kamroq borishgan. Viloyat poytaxtida (Qarshi) to'g'ridan-to'g'ri joylashgan xususiy universitetlarning keng tarmog'i kengayishi ayollarning ta'lim salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun noyob sharoitlarni yaratdi. Bu o'rta muddatli istiqbolda mintaqaning ijtimoiy sohasida, ayniqsa, sog'liqni saqlash, maktabgacha ta'lim va maktab ta'limida mehnat unumdorligi hamda bandlik tuzilmasiga kuchli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ikkinchi muhim jihat — bakalavriat darajasidagi o'qish shakllaridagi keskin nomutanosiblik. Mintaqadagi 56 079 nafar bakalavriat talabalaridan atigi 13 400 nafari (23,89%) kunduzgi ta'limda, aksariyati — 42 405 nafar talaba (75,62%) sirtqi ta'limda o'qiydi. Kechki ta'lim rivojlanmagan bo'lib, atigi 274 talabani (0,49%) tashkil etadi va masofaviy ta'lim hozirda umuman yo'q. Sirtqi ta'limning ustunligi (Iqtisodiyot va pedagogika universitetida 88,9% ga yetadi) xususiy sektor ishlab chiqarish yoki uy xo'jaligida allaqachon band bo'lgan shaxslarning darajalarga bo'lgan to'plangan, qondirilmagan talabini o'zlashtirib, mavjud talabni qamrab oluvchi mexanizm vazifasini bajarayotganidan dalolat beradi. Biroq ushbu model inson kapitali bo'yicha o'qitish sifatini pasaytirishning muayyan sifat risklarini o'z ichiga oladi, chunki sirtqi ta'lim ta'rifiga ko'ra ancha kam auditoriya mashg'ulotlarini va professor-o'qituvchilar bilan bevosita aloqani o'z ichiga oladi.

Uchinchi jihat inson resurslari salohiyati va ta'lim darajalari o'rtasidagi bog'liqlikka taalluqlidir. Mintaqada 2107 talaba tahsil olayotgan magistratura dasturi mavjud. Aniq o'zaro bog'liqlik kuzatilmoqda: yuqori akademik darajaga ega universitetlar eng ko'p magistr talabalarini qabul qiladi. Axborot texnologiyalari va menejment universiteti (50,3% akademik daraja bilan) 545 magistr talabasini, Turon universiteti (35,2% akademik daraja bilan) esa 532 magistr talabasini qabul qiladi. Biz ishlab chiqqan ekonometrik model professor-o'qituvchilar orasida akademik malaka sifatini oshirish yangi talabalarni jalb qilishda muhim omil ekanligini tasdiqlaydi. Xususiy sektorda to'laqonli tadqiqot va ta'lim ekotizimlarini rivojlantirish professor-o'qituvchilarning akademik malakasini oshirish, ilmiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda dissertatsiya himoyalarni rag'batlantirish mexanizmlari bilan uzviy bog'liq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot Qashqadaryo viloyatida xususiy universitetlarning dastlabki rivojlanishi muvaffaqiyatli yakunlangan degan xulosaga keladi. Sektor kuchli ta'lim sanoatiga aylandi, 58 000 dan ortiq talabalarni qamrab oldi va mintaqadagi 38 000 dan ortiq ayollarga oliy ma'lumot olish imkoniyatini berish orqali gender tengligini



ta'minlashda tarixiy rol o'ynadi. Biroq uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash va keng miqdoriy o'sishdan intensiv sifatli rivojlanishga o'tish uchun sektorning tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Muallif quyidagi strategik tavsiyalarni taqdim etadi:

— Ta'lim usullarining tarkibiy muvozanatini optimallashtirish — kunduzgi dasturlarni kengaytirish foydasiga sirtqi dasturlarning ulushini bosqichma-bosqich muvozanatlashtiruvchi mintaqaviy kvotalar va qoidalarni bosqichma-bosqich joriy etish, shuningdek, zamonaviy onlayn texnologiyalarni huquqiy asoslarini takomillashtirish va joriy etish.

— Inson resurslarini rivojlantirishni jadallashtirish — mintaqada universitetlararo maqsadli doktorantura dasturlari va PhD kengashlarini yaratish, doktorantlar yetishmovchiligini bartaraf etish uchun xususiy universitetlarning yosh professor-o'qituvchilari uchun yetakchi xalqaro markazlarda ilmiy amaliyotlarni subsidiyalash.

— Mintaqaviy mehnat bozori bilan integratsiya — Qashqadaryodagi yirik sanoat va qishloq xo'jaligi korxonalarining buyurtmalariga asoslangan maqsadli yollashga o'tish, bu gumanitar fanlar bo'yicha mutaxassislarning ayrim yo'nalishlarda nomutanosiblik yuzaga kelishi ehtimolini minimallashtiradi va xususiy universitetlarning salohiyatini makromintaqaning real iqtisodiy muammolarini hal qilishga yo'naltiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. 2025-yil 26-dekabr. Rasmiy manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-5013007>
3. O'zbekiston Respublikasining "Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to'g'risida"gi Qonuni. 2021-yil 14-iyul, O'RQ-701-son. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. URL: <https://lex.uz/docs/-5511879>
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Nodavlat oliy ta'lim tashkilotlarida talabalar soni bo'yicha statistik ma'lumotlar. SIAT statistik ma'lumotlar bazasi. URL: <https://siat.stat.uz>
5. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2021/2: Non-state actors in education: Who chooses? Who loses? Paris: UNESCO, 2021.
6. World Bank. Uzbekistan Education Sector Analysis. Washington, D.C.: World Bank Group, 2018.
7. Omanov R. F. Understanding Financial Performance: Key Metrics and How to Calculate Them // European Journal of Business Startups and Open Society. 2024. Vol. 4, No. 3. P. 330–333.
8. Raximov S. U. The Impact of Regional Investment Policy on Economic Growth // Modern American Journal of Business, Economics and Entrepreneurship. 2025. Vol. 1, No. 9. P. 370–374.
9. Raximov S. U. Economic Support for Non-Government, Private Universities in the Kashkadarya Region: Trends and Prospects // London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. 2026. Vol. 6, No. 1. P. 1031–1034.
10. Raximov S. U. Hududiy iqtisodiy mexanizmning mintaqada ta'limga va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta'siri // ICARHSE — International Conference on Advance Research in Humanities, Applied Sciences and Education. Berlin, Germany, 27 December 2025. P. 28–30.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>